

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Митко Атанасов Димитров,

член на Научно жури за присъждане на образователна и научна степен “Доктор”

в докторска програма по „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ“

в професионално направление „3.8 ИКОНОМИКА“

на **Антон Любомиров Иванов**

докторант към секция „Икономика на фирмата”, на Институт за икономически изследвания при Българска академия на науките,

с научен ръководител **ПРОФ. Д-Р АЛЕКСАНДЪР ТАСЕВ**

Представеният за защита дисертационен труд на тема: **Окончателно инвестиционно решение за изграждане на ядрена централа в контекста на либерализиран електроенергиен пазар в България /методически и приложни аспекти/** с автор докторант **Антон Любомиров Иванов**, е сериозно изследван с висока степен на практическа насоченост.

Поставената тема е безспорно актуална и обществено значима. Цитираната литература обхваща 141 източника (книги и статии), от които 63 бр. са български, а останалите са от чуждестранни издания. Използвана е добре подбрана по въпроса литература.

Дисертационният труд е с обем 214 стр. и се състои от въведение, три глави със съответни раздели, изводи, списък на използваната литература и приложения (30 стр.). Текстът съдържа списък на използваните съкращения, 16 таблици, 26 фигури и указател на понятията.

Структурата на дисертационния труд е логически обвързана с основната цел и конкретните изследователски задачи.

В уводът се обосновава актуалността на изследването.

Първа глава има постановъчен характер. В нея на първо място са проследени тенденциите при търсене на енергия и на електрическа енергия, както и ефектите от растяща електрификация на потреблението, с оглед избора на алтернативи за развитие, като се поставя акцент върху базовите енергийни източници, каквато е ядрената енергия. В дисертационния труд се търси отговор на въпроса при какви условия проекти за нови ядрени централи, могат да бъдат реализирани, при отчитане на ограниченията от пазарен и общ характер. Проучванията на пазарната среда и аспектите от общ характер са обект на задълбочен анализ в търсене на факторите на въздействие при инвестиционния процес.

На базата на анализ на политиките и функционирането на Европейския електроенергиен пазар и направените оценки в икономическата литература, настоящето изследване идентифицира основните несъвършенства на този пазар в кратко и дългосрочен аспект.

В дисертационния труд е разработен инструмент за обосноваване на окончателно инвестиционно решение за нова ядрена централа, основан на стратегическият анализ, а именно PEST/SWOT анализ.

Изхождайки от комплексния характер на рисковете и произтичащата от тях неопределеност при инвестиции в ядрени централи, в дисертационния труд се предлага методически подход, базиран на широк кръг академични изследвания и собствен опит при работа по проекти в областта на ядрената енергетика.

Предлаганият подход е развит в **глава втора** на дисертационния труд, успоредно с анализа на особеностите на развитие на ядрените проекти в съвременните условия. Предлаганият методически подход отразява комплексността на факторите при подготовката на Окончателно инвестиционно решение (ОИР), като повишава устойчивостта на взето решение за изграждане на ядрена централа, с което се запълва теоретичната и приложна празнота в тази област.

В изследването се заключава, че условията за реализация на мега-проекти, каквито са проектите за ядрена централа, предпоставят разработването им да се осъществява от компании с монополни или олигополни позиции на пазара на електрическа енергия. Балансирането на обществен и частен интерес се постига чрез държавна регулация и чрез доброволно прилагане на политиките за корпоративно социално отговорно поведение.

Широкото разпространение на пряко държавно участие или държавна подкрепа за ядрените проекти налага разработване на обосновка за разработване на инвестиционен проект с отчитане на ефектите от реализацията му не само на корпоративно ниво, но и като се прилага стратегически анализ на макросредата, която се определя от текущите и подлежащи на прогноза политически, икономически, социални и технологични фактори. Готовността за предоставяне на информация и широко обществено обсъждане е ключово за взимане на ОИР за ядрена мощност с пряко държавно участие или държавна подкрепа.

В помощ на процеса на обосноваване на стратегически избор на етапа на Окончателно инвестиционно решение, в дисертационния труд се предлага методически подход, основан на анализ на фактори за оценка на съвкупния потенциал на проектната инициатива чрез сравнение на конкурентни алтернативи.

Чрез предлагания в дисертацията подход се обвързват различни аналитични оценки в единна последователност и формиране на ОИР на база на набор от ключови индикатори за постигане на устойчивост на взетото решение.

В трета глава методическият подход е подложен на проверка при сравнение на три възможни алтернативи за развитие на ядрената енергетика в България. Сравнението на алтернативи дава възможност за прецизиране на основанията за определяне на факторите на въздействие, целеви избор на ключовите индикатори и избягване на генериране на положителни очаквания за предварително избран вариант.

Предлаганият методически подход не се обляга на извеждането на един определящ фактор, като например финансов критерий за рентабилност, а използва набор от определящи фактори, което дава възможност за постигане на резултат с по-висока устойчивост при промяна на външната среда.

Настоящият дисертационен труд се опира на сравнителни анализи на алтернативи, които позволяват да се направи заключение за предпочитана стратегия за развитие на ядрената енергетика с реализация на проект за ядрена централа, чрез избор на конкретна технология и разположение на конкретна площадка.

Въз основа на изведените водещи фактори на външната среда, анализа на корпоративната среда и използваните широко показатели, в дисертационния труд са

изведени приложимите ключови индикатори, относими към съответен фактор на влияние. За да се ограничи субективизма при тези оценки се препоръчва те да бъдат изготвени на база мненията на широк кръг респонденти от организацията и извън нея.

Основните научни резултати в дисертационния труд могат да бъдат сведени до следното:

- ✓ Обобщени са практиките при развитие на концепциите за собствеността на ядрените мощности в последните 25 години, идентифицирани са основните заинтересовани страни, техните интереси и мотивация, като е обосновано специалното място на държавната собственост или държавната подкрепа при изграждането на нови ядрени мощности.
- ✓ Изведени са системните и пазарни предизвикателства и влияния от общ и специфичен характер пред реализацията на проекти за нова ядрена централа в контекста на либерализацията на пазара в ЕС и е аргументиран обхвата на обосновките за взимане на окончателно инвестиционно решение.
- ✓ Развит е методически подход за комплексен анализ на фактори чрез многокритериален анализ, при който ключови индикатори се прилагат като критерий за оценка на факторите на влияние при класиране на инвестиционна алтернатива, в конкуренция с други алтернативи.
- ✓ Чрез приложение на методическия подход и PEST/SWOT анализ е тествана устойчивостта на изведени три алтернативни възможности за развитие на проект за нова ядрена мощност в България и е препоръчана водеща алтернатива.
- ✓ Синтезирани са визуализации за методическия подход, цикълът на ядрен проект и аспектите на предварителни проучвания и дейности преди взимане на окончателно инвестиционно решение за ядрен проект.

Приносителите в приложената справка са формулирани ясно и отразяват постигнатите резултати в дисертацията.

Антон Иванов има 4 самостоятелни научни публикации по темата на дисертационния труд - три доклада на научни конференции и една статия в научно списание в СКОПУС. Две от публикациите са на английски език. Публикациите са представителни, а по общ обем отговарят на изискванията за публичност на резултатите на дисертационния труд.

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд.

Заклучение: Спазени са изискванията на ЗРАСРБ и на Правилниците за неговото прилагане на МОН и на ИИИ при БАН за подготовката на докторант **Антон Иванов**, за съдържанието на дисертационния труд и на научните и научно-приложните приноси, което дава основание той да претендира за образователна и научна степен „доктор”. Налице са всички обективни условия, за да направя положителното си заключение за неговия избор и затова убедено гласувам за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на докторант **Антон Любомиров Иванов** по професионалното направление 3.8. Икономика.

05.06.2026г.

Подпис:

София

/Проф. д-р Митко Димитров/